

»1993'te Solingen'deki ırkçı ve aşırı sağcı kundaklama saldırısının etkilerini ve kayıplarımızı hiçbir dil doğru dürüst tarif edemez.«

(Türkisch)

Hatice Genç'in¹ B. Demirtaş ile görüşmesi

Hatice Genç, 29 Mayıs 1993'te Solingen'deki ırkçı ve aşırı sağcı kundaklamada iki kızını, Saime (4) ve Hülya'yı (9), kaybetti. Hatice Genç o zaman 25 yaşındaydı. Evinin kapısının önündeki molotofkokteylin patlamasını duyan ilk kişiydi. Evdeki diğer 18 aile üyesini uyandırarak birçok insanın hayatını kurtardı. Bu saldırıda Hülya, Saime ve Hatice Genç, Gürsün İnce ve Gülüstan Öztürk hayatlarını kaybetti. 2'si ağır olmak üzere 14 kişi yaralandı, ağır yanıklara maruz kaldı.

Moderatör ve Editör: Birgül Demirtaş

Birgül Demirtaş: *Abla sizin eviniz kundaklandığında ben on dokuz yaşındaydım. Solingen kundaklama saldırısı beni politize etti, çünkü ben de Solingen'de doğdum, büyüdüm, burayım. Bu sebeple bu konu beni ve ailemi de çok etkilemişti. Kundaklamadan hemen sonra »Naziler şimdi Türkleri hedef alıyorlar« diye Solingen'de yaşayan Türk kökenli, hemen hemen herkes korku içindeydi. Göçmenler arasında propaganda yapılıyordu ve dolayısıyla bu herkesi tedirgin etti. Abla, sen 29 Mayıs 1993 gününü nasıl hatırlıyorsun?*

29 Mayıs 1993'te yaşanan travma

Hatice Genç: Ben Almanya'ya geldiğimde on beş yaşlarındaydım. 29 Mayıs 1993'te evimiz aşırı sağcılar tarafından kundaklandığında ise yirmi beş yaşındaydım. Kundaklama Kurban Bayramı'ndan üç gün önceydi. O gece iştten geldim, akşam oldu ve herkes yattı, çoluk çocuğu da yatırdım. Kurban Bayramı yaklaştığı için bayram temizliğine başladım. Perdeleri indirdim ve yıkamaya giriştim. Ve tam o anda o sesi duydum. O patlama sesini duyunca koştum ve anahtar deliğinden baktım. Bizim

1 Aynı adı taşıyan görüşmesi saldırıdan sağ kurtulamadı.

anahtar deliğinden tam dış kapı görünüyordu. Bir baktım ki, kıpkırmızı alev. Ben alevin o kadar büyük olduğunu düşünmedim, bir kova suyla söndürürüm sandım. Hemen koştum bir kova su aldım ve serptim alev alan kapıya doğru. Dış kapımız cam kapıydı ve alevden kızmış olan camlar, suyu yiyince sanki bir bomba daha patladı. Üst yer yanıyordu o kısımda. Ben bu alevi kendi başıma söndüremeyeceğimi anladım ve koşup annemi² uyandırdım. Sonra çocukları uyandırmaya gittim. Eşim geldi arkamızdan. Ben çocuklarımın da hemen geldiğini düşünerek ilk önce annemi pencereden dışarıya çıkardım, sonra kendim çıktım. Arkamızdan gelenleri de pencereden çıkartırız düşüncesiyle çıktık. Çocuklardan ses seda gelmedi ve çocukların gelmediğini görünce ben ve annem bağırdık, »Çocuklar gelin!« diye. Ben dayanmadım ve yine pencereden yanan evin içine girdim, çocukları kurtarırım diye. Evin içinde yine çocuklara bağıarak seslendim »Gelin!« diye. Çocukların odasına doğru giden kapıyı açtım onlara ulaşmak için ama alevler felaketti ve yüzüme doğru geliyorlardı, hemen kapıyı kapattım. Alevler yüzünden çocukların odasına geçemedim, alevler her yeri sarmıştı. Çocukların odasını bağlayan duvarlara vura vura delmeye başladım, var gücümle bağırdım sesimi duysunlar diye, ama çocuklardan hiçbir şekilde ses gelmedi. Annem de hiçbir şekilde sesini duyuramadı. Alevler evin her yerini sarmıştı ve içeriye girdiğim pencereyi de alevler sarmaya başlamıştı ve zor çıktım. Kısa bir zaman içinde alevler evin her yerini sardı. Her şey saniyeler içinde oldu. Dışarıda Bekir'in kendini ikinci katın penceresinden attığını gördüm ve yanına koştum, ona yaklaştım. Gözünün biri açık, biri kapalıydı. »Bekir, Bekir!« diye bağırdım ama hiç ses yoktu. »Ölmüş« diye düşündüm. O anda çığlık sesleri duyuyorum, bu sefer yukarıdaki pencereden. Refleks halinde eteğimi açtım, çocukları atsnlar diye. Anneme de »Eteğini aç!« diye bağıırıyordum. Burhan'ı, altı aylık bebeği, üst kattan annemin eteğine attılar. Çocuk etek lastiğinin arasından kayıp düştüğünden, sert bir şekilde yere düştü ve yaralandı. Direkt pencerenin önündeki o boşluğa, kanalın üstüne düştü. Hemen oradan kaptığım gibi anneme verdim çocuğu ve hemen öbür çığlık atana koştum. Baktım üçüncü katta görümcem Gürsün ve eşi pencereden bağııyorlar. »Atın aşağıya çocuğu!« diye bağırdım. Güldane'yi attılar. Ama ben Güldane'yi tutamadım. Çocuk sıyrılıp düştü elimden. Orada bizim araba tamir yeri vardı, onun içine düştü. Ben hemen oraya hopladım, çocuğu aldım, dışarıdan birisine verdim. Kime verdim, bilmiyorum. Sonra peşinden Güldane'nin babası Ahmet enişte atladı. Gürsün atladı ama betonun üstüne düştü, hemen oracıkta can verdi. Ben sandım, Gülüstan da atlayacak. O atlayamadı, çünkü alevler sarmıştı onu. O arada eşim, Bekir'i yukarıya, yol tarafına çıkarmış. Onu Bekir'e kalp masajı yaparken gördüm. Bekir'in hali çok kötüydü, bütün vücudu yanmıştı. Ama eşim, Bekir'i kalp masajıyla canlandırdı. Ölmüş zannetmiştik biz Bekir'i. Güldane'yi kurtardıktan ve birinin eline verdikten sonra itfaiye geldi. Eşim Kâmil zaten itfaiyeciler gelmeden

2 Bu bağlamda Mevlüde Genç kastedilmektedir.

önce onlara yer açmak için evin önünde duran arabamızın penceresini yumruklarıyla kırmaya ve arabayı oradan çekmeye uğraştı. İtfaiyeciler geldikten sonra ben hemen onların yanına koştum ve çocukların arka odada yattığını söyledim. »O pencereye bir merdiven koyup, pencereyi kırıp çocukları kurtarabilirsiniz.« dedim. Benim küçük kızım Saime'nin yatağı arka odada hemen pencerenin önündeydi, yani kızım pencerenin dibinde yatıyordu. Alevler orayı daha sarmamıştı. İtfaiyecinin biri bana, »Senin dediğin gibi biz hareket edemeyiz, biz kılavuzdaki talimatlara göre hareket ediyoruz.« dedi. Çocuk odası, mutfığa bağlanan arka odaydı. Mutfaktan alevler dışarıya doğru yayılmıştı ve itfaiyeciler suyu mutfağın penceresine doğru tutuyordu, ama o odada kimse yoktu ki, yani kimse yatmıyordu veya kalmıyordu. İtfaiyeciler benim dediğimi yapsalardı, en azından benim küçük kızım Saime kurtulabilirdi diye düşünüyorum, çünkü alevler henüz arka odalara geçmemişti. Ben itfaiyecilerin yanında çocuğumun orada canlı canlı yanmasını seyretmiş gibi oldum. Bu çok kötü bir his, gerçekten dayanılmaz bir duygu. Ben itfaiyecilere bunları söylediğim ve çalışmalarına müdahale ettiğim için bana kızdılar ve beni apar topar ambulans arabasına bindirdiler. İtfaiyeciler zaten biz herkesi kurtardıktan sonra olay yerine geldi ve kimseyi canlı, sağ olarak kurtarmadı. Biz kurtardık herkesi. İtfaiyeciler sadece ölüleri yanan evden çıkardı.

Herkesi ayrı ayrı hastanelere götürdüler – kimsenin kimseden haberi yok

Hatice Genç: Sağa sola, kime ihtiyaç var diye koştuk ve evdekileri kurtarmaya çalıştık. Nevin, Fadime, Ahmet, öbür enişte atladı derken, ambulans geldi ve apar topar ambulansa alarak bizleri hemen hastaneye götürdüler o gece. Herkesi ayrı ayrı hastanelere götürdüler, kimsenin kimseden haberi yok. Hiçbirimiz birbirimizin yanında değiliz. Babam³ işteydi o gece, gececi çalışıyordu. Onun hiçbir şeyden haberi yok zaten. Beni Solingen Hastanesi'ne getirmişler, ne kadar orada kaldığımı bilmiyorum. Bu ağır olayda sınırlarım nasıl gerildiyse, elim ayağım top topak olmuştu. Hastanede en yakın bir arkadaşım ve bir de iş arkadaşım vardı. Onlar benim ellerimi ovuşturup açmaya çalışıyorlardı. Bana ilaç verdiler mi, vermediler mi, ben hatırlamıyorum. Ama »İlaç almayacağım.« diye zorladım kendimi. »Beni uyutmayın! Ben gidip çocuklarımı kurtaracağım! Beni niye buraya getirdiniz? Çocuklar nasıl? Çocuklar da çıktı mı? Çocukları da mı götürdüler hastaneye, nereye götürdüler? Hangi hastaneye götürdüler?« diye bas bas bağıryordum hastanede. O zaman çocuklarımdan vefat ettiğini bilmiyordum. Ben hâlâ çocukları da hastanelere, bir yerlere götürdüler diye düşünüyordum. »Onlar iyiler, onları düşünme sen, önce kendini düşün!« diyorlardı bana. Sonra belediye bizi bir sığınma evine götürdü. Orada kaldık, bir veya iki gece. Sonra aynı caddede bir başka sığınma evine koydular bizleri ve orada

3 Bu bağlamda Durmuş Genç kastedilmektedir.

yaklaşık iki sene kaldık. Kundaklamayı duyan oraya geliyordu. Birisi, bugün gibi hatırlıyorum; bana sakinleştirici ilaç vermeye çalışıyor. Hastaneden çıktığım halde »Ben çocuklarımı istiyorum, ben çocuklarımı istiyorum!« diye bağırınca, yengem sonradan: »Sen delirmiş gibiydin.« dedi. Konsolosluktan Bozkurt Alan Bey gelmiş bizim yanımıza ve ben mutfaktan bir bıçak kapıp konsolosun üstüne yürümüşüm. O adamın üstüne yürüdüğümü hatırlamıyorum. Ama o adam dedi ki; »Bırakın, bırakın. Şu anda o çok üzgün olduğundan ne yaptığının farkında değil.« Sonra adam geldi yanıma ve sarıldı bana. »Sakin ol yavrum, sakin ol.« diyerek beni teselli etmeye çalıştı.

Baktım ki her şey yanmış bitmiş, kül olmuş, iş işten geçmiş – Kurbanlar olduğunu sonradan öğrendim

Hatice Genç: Ailemiz içinde günlerce hiç kimse, kimin ne yaptığını, kim hastanede, hangi hastanede, kim yaralı, kim öldü, kim kaldı bilmiyorduk. Devamlı, »Benim çocuklarım nerede, onları istiyorum! Çocuklarım gelsin yanıma.« diyormuşum. Sonra sinir krizi geçirip uyuduğumu söylediler bana. Uyuyup kalktıktan sonra, bu sefer susmuş, hiçbir kelime konuşmamışım. Ertesi gün eve gidip görmek istedim. Bağıra çağıra gittim. Oraya bir gittim ki; insan kaynıyor, çok kalabalıktı oralar. Baktım ki; her şey yanmış, bitmiş, kül olmuş, iş işten geçmiş. Evi gözümle gördükten sonra, çocuklarımı da bulamayınca artık anladım... »Çocuklarım kurtulamadılar ateşin içinden.« Bizi evin içine almak istemediler, yıkılır da zarar görürüz diye. Ben inat ettim, girdim içeri. O anda aklıma çocukların albümü geldi. Bir baktım, albüm bizim yatak odasında o dolabın içindeydi. Tahtalar böyle eğilip düşmüş. Bir arada köşede kalmış albümler, yanmamış. Hemen onları kaptdığım gibi çıktım dışarı. Çok bağurdım, çok sinir krizleri geçirdim ben o zamanlar. Sık sık »Beni eve götürün!« diye bağırıyordum. Gittiğim gördüğüm halde, tekrar gittim. Ertesi gün bir daha gittim. Ta ki Türkiye'ye cenazeleri götürene kadar.

Birgül Demirtaş: *Hatice Ablam, sen ırkçılar ve aşırı sağcılar tarafından gerçekleştirilen kundaklama saldırısında iki kızını; Saime'yi ve Hülya'yı, görümlerini ve bir de yeğenini kaybettin. Senin o zaman Saime ile Hülya'dan başka çocukların yoktu. Çok büyük bir kayıp yaşadın, tekrar başın sağ olsun. Az evvel oturma odasında Saime ile Hülya'nın fotoğrafını gördüm. Sen iki kızını nasıl anıyorsun?*

Hatice Genç: Hiç kalbimden çıkarmıyorum. Zaten fotoğraflarını oturma odasında karşıma koydum, devamlı yanındalarmış gibi, kalbimde yaşıyorum yani. Benim çocuklarım çok sevimli ve sevecen çocuklardı, güzel, sakindiler. Benim şimdiki oğullarım da öyle. Bir defasında büyük kızım dondurma istedi, ama veremedim ben o dondurmayı Hülya'ya. »Onu niye vermedim?« diye bin pişmanım bugün ve o ak-

lımda kaldı. Hani bazen... şimdi hayattayken insan pek düşünmüyor. Yani; »Bugün yemezse yemesin, yarı yer.« diye düşünürsün. Ama şimdi veremediğim bir şey..., öldükten sonra keşkeler geliyor arkasından. Özellikle de Saime küçük olduğundan galiba. Hani bazen küçük çocuklar hareketli olur ya, Saime daha da sakindi. Misafir çocuklarla sakin ve güzel oynardı. »Bak, orada oyuncak var, onlarla oynayalım.« derdi. Bazı çocuklar dolapları açıp kapatır, döker, saçar ... ama benimkiler sakinlerdi. Beraber güzel geçinirlerdi. Başka çocuklarla da güzel oyun oynarlardı. İki çocuğumu da kundaklamada kaybettikten sonra, iki oğlum oldu. Hatra onlara küçükken bazen derdim: »Oğlum, çıkın koltukların tepesine, bir yaramazlığınızı göreyim!« Herkes çocuğunun yaramazlığından şikayetçiydi. Ben de tam tersine, yapsalar diye bekliyordum. Saime ve Hülya'dan yana hatıralarım çok güzel, maalesef kısa bir süre beraber olduk. Kâmil 1989 senesinde Türkiye'ye askere gittiğinde, ben de onunla beraber gittim. Kızım Hülya'yı Almanya'da bırakıp gittim. İki ay Türkiye'de kızımdan ayrı kaldım. Geri döndüğümde kızım beni unutmuş gibiydi ve babaannesinin baçağına yapıştı. Bunun haricinde her şeyimiz çok güzeldi, her şey gayet iyiydi. Bizim Genç ailesinin iyi bir yaşantısı vardı. Kalabalıktık, mutluyduk. Herkes çocuklarıyla beraberdi. Ben de çocuklarla oynuyordum. Mesela onlarla beş taş oynardık, ip atlardık, çelik çomak oynardık, parka giderdik, parklarda o iplere sarılırdık. Büyük kızım Hülya, bir gün parktayken iplere çıkmaya zorlanıyordu. »Bak kızım« diyordum, iplerin tepesine ben kendim çıkıyordum, gösteriyordum, »Böyle yap.« Devamlı çocuklarla birlikteydim, onlar ne isterse yaptım, ben hep onların peşinden gittim, mutlu hayatları olsun diye. 1981'de geldim ben Almanya'ya. 29 Mayıs 1993'e kadar Untere Werner Caddesi 81 numarada beş aile beraber kaldık. Her ailenin apartmanı ayrıydı, ama hep de beraberdik. Çok güzel zamanımız oldu birlikte, yaşantımız güzeldi. Biz aile içinde sürekli kundaklama hakkında konuşmuyoruz, »Çok ağır ve çok üzücü konu« diye. Ben oğullarımla sürekli bu konuyu konuşmuyorum, çünkü çocuklarımla üzülmelerini istemiyorum. Hiçbirimiz bu olan kundaklamayı kaldıramadı, herkes travma yaşıyor hâlen. Oğullarım kendiliğinden sormadığı sürece, hiçbir şey anlatmadım ben başımıza gelenler hakkında. Ara sıra bir şeyler soruyorlar, o zaman anlatıyorum. Sonra içinde bir şey kalacak ve kendi yaşantısını zora sokacak bu sefer, bunu asla istemem. Zaten travma yaşıyorlar bu konu yüzünden, bir de ben üzmem istemem. İnsanın kolay kaldıracağı bir olay değil. Bir kişi değil, üç kişi değil, beş kişi feci halde can verdi bu aşırı sağıcı kundaklamada.

Solingen'deki kundaklama saldırısının üzerimdeki etkileri

Birgül Demirtaş: *1993'te bu saldırıdan sonra benim babam da ipli tahta merdiven almıştı, evimiz kundaklanırsa pencereden kendimizi kurtarırsak diye. Bu ipli merdiveni, Solingen'de yaşayan Türk göçmenleri ihtiyaç gibi gördü. Çünkü Türk göçmenler, saldırının Türklere karşı olduğunu Mölln ve Solingen kundaklamasından sonra anladılar. Kundaklamanın sonuçları*

bugün hâlâ birçok insan tarafından hissediliyor. Bir konuşmamızda »Gecem gündüz oldu.« diyardun Ablâ. Kundaklama otuz yıl önceydi. Bugün onunla nasıl başa çıkıyorsun?

Hatice Genç: Kundaklamanın üstünden otuz sene geçti, çocuklarım dahi oldu ama ben hâlâ uyuyamıyorum. Aydınlığı bekliyorum ve sabah saat yediden sonra birkaç saat uyuyabiliyorum. Çoğu zaman gündüz uyuyorum. Travma bitmez, bu benim içimden ancak ölürsem çıkar. Bir gün ben çocuk odasındaydım, gündüzdü, çocukları uyuttum ve çocukların penceresinden dışarıya bakıyorum. Aklımdan ne geçti, ne düşündüm bilmiyorum. O anda direkt karşıdan alevler geliyor bizim eve doğru. Hemen oraya yıkılıverdim. »Eyyah! Burayı da yakacaklar!« dedim. Bir ara sonra silkindim, kendime geldim. Bir baktım, hiç öyle bir şey yok. O anda dışarı bakınca nasıl kundaklanan evimizde alevleri gördüysem, gözüme öyle göründü işte dışarıya bakınca.

Kendi acımın içinde insanların lafları ve gazeteciler beni ikinci kez öldürdü

Hatice Genç: İnsanlar, herkes kendi menfaatinin peşinde. Ben iki evladımı kaybetmişim, toplam beş insan öldü bir gecenin içinde. Gelen gidenler de çok oldu. Benim o halimi görenler de oldu. Bunun üstüne bir de, »Bu nasıl gelin? Saç baş yolmuyor, kendini yerden yere atmıyor.« diye laf duyuyordum. Sanki ben saç baş yolunca, yerden yere kendimi vurunca, kendimi parçalamışım, o zaman üzüntümü göstermiş mi oluyorum? İnan beni ikinci kez tekrar öldürdüler bu laflarla. Gazeteciler de bize gün yüzü göstermediler, hep yanlış haber yansıtıyorlardı. Biz, evimiz kundaklandıktan önce bahçemize çeşitli sebze türleri ekerdik. O sene de lahanaya ekmiştik. Kundaklamadan sonra biz devamlı »Ne var ne yok, ne oldu, gerçekten öldü mü çocuklar?« diyerek evimizi görmeye giderdik. Çünkü hâlâ aklımız evde, evimiz yanmış kül olmuş, ölümler var, götürdük, gömdük, geldik ama... hâlâ inanamıyoruz. Bir gün bahçeye indim, hani bir bakayım »Evin etrafında ne döküldü, ne kaldı?« diye. Bu arada ister istemez lahanaların içine girdim. Lahanalar da o sene çok büyümüş. ZDF'den Alman bir gazeteci vardı orada. O arada beni çekiyor. Bir gün televizyonda kendimi gördüm, koca lahanaya bahçesinin içindeymişim gibi. Ben bir tarlanın içine girdiğimi hatırlamıyorum ve ne zaman çekilmiş diye düşündüm. Meğerse bizim bahçeymiş. »Her şeyi unuttu, zevk-i sefaya daldı.« diye yazılmış. Gazeteciler kendi menfaatinin düşünerek böyle yayın yaptılar, çok üzülüm ve çok zoruma gitti. Okuyan da tabii inanıyor böyle şeylere.

Söylentiler ...

Hatice Genç: Böyle arkamızdan atıp tutup da, »İyi oldu.« diyenleri de kulaklarımla duydum. »Siz kendiniz yapmışsınız.« diyenler de oldu icabında. Biz kundaklamadan sonra lüks hayat yaşıyormuşuz ve artık çalışmıyormuşuz, para kazanıyormuşuz ve her şeyi devlet karşılıyormuş diyenler çok oldu. İlk zamanlar çok koyuyordu bana, onun için gece düşüncelerden uykularım kaçıyordu. Zaten uykum yok, olan da kaçıyordu bunları düşünmekten. »Evimiz bağış paralarıyla yapılmış« diye çok duyduk. Hatta en yakınlarımızdan bile bunu söyleyenler oldu. Herkes evimizi bağış paralarıyla yapıldığını düşünüyordu ama doğru değil. Bizim evimiz sigortalıydı ve sigortadan gelen parayla yapıldı. Ama bizim o sigortadan gelen paralar, çatıyı kapatma çalışmalarına yetmedi. Çatıyı da Türk »ENKA« firması tamamladı. O şekilde ev tamamlanmış oldu. Aslında Alman Devleti veya Solingen Belediyesi tamamlayabilirdi, yapmadılar ama. Hatta bu eve bakmaya gelenler bile oldu. »Oh! Yaşasın, ne güzel, devlet yaptı. Kötü kötü evlerde oturuyorlardı Türkler. Geldiler, burada lüks ev yaptırdılar kendilerine.« dediler. İnsanlar gelip bizim ta yukarı katları bile dolaşıyorlardı, düşün! Hâlâ insanlara, böyle konuşanlara şaşıyorum. Benim Untere Werner Caddesi'nde yaşadığım hayat zaten güzeldi. O zaman çocuklarımla mutluydum ben. Şu andaki mutluluğumdan bin kat mutluydum ben. Hiçbir sorunumuz, şikâyetimiz yoktu. Her şey dört dörtlüktü bizim için. Herkes çalışıyordu, bizim para ile de sorunumuz da yoktu hiç. Ama öyle düşünmüyor insanlar işte. Söylentiler gerçekten kaldırılacak gibi değildi. Teselli ediyoruz kendi kendimizi. Ama bunun sorumlusu da fazlasıyla medya. Bir ara medya, yeni evimizde havuzumuz ve helikopterimiz olduğuna dair yayın yaptı ve hiç olmayan şeyleri yazdılar. Güya mağazalarda alışverişimizi yapıyormuşuz, sepetimizi dolduruyormuşuz ve kasaya gelince »Ben Genç ailesindenim, ben ödemeyeceğim, bunu belediye ödeyecek.« diyor-muşuz. »Genç ailesine alışveriş parasını belediye veriyormuş!« diye söylentiler var. Düşüncesi bile çok saçma. Bertelsmann Vakfı, »Genç ailesine bir milyon mark bağışlıyorum.« diyerek gazetelere yayın yapmıştı. Ama o bir milyon mark bize ulaşmadı. Devlet, o parayla Solingen-Ohligs merkezinde »InterJu« isminde bir gençlik merkezi kurdu. Bizim adımızı kullandılar ve herkes, »Genç ailesi bir milyon mark para aldı.« diye düşündü. Ama bizim arkamızda fazla duran olmayınca, Almancamızı yeterli olmadığından bu işin arkasını bıraktık. Gazeteciler yazdı, medya yayınladı ve toplum da yalanlara inandı. Çekemezlik var insanlarda. Ben kendim çalışıp kazanıp da kendi istediğimi alabiliyorum ancak. Böyle insanların ileri geri atıp tutmaları ve konuşmaları çok zorumuza geliyor.

Mahkeme sırasında çok acı yaşadık – Faileri değil, beni susturmaya çalıştılar

Birgül Demirtaş: *Sizin evinizi kundaklayan dört Alman failin hepsi Solingenli. Hatta biri sizin evin karşısında oturuyordu, komşunuzdu ve kundaklamayı birkaç saat önce arkadaşlarına duyurmuş. Bunu öğrendiğinizde aklınızdan ne geçti Abla?*

Hatice Genç: »Bir insan bunu komşusuna nasıl yapar?« diye düşündüm. Çünkü biz komşularımızla hep iyi geçinmeye çalışıyorduk. Komşumuz tarafından bir kundaklama saldırısına uğrayacağımız asla aklımızdan geçmedi ve düşünmedik bile. O sıralar komşular, »Size çok misafir geliyor.« dediler, ama hiçbir zaman ırkçı ve aşırı sağ motifli bir saldırıda bulunacaklarını aklımıza getirmedik. O sıralar bazı arkadaşlardan, »Naziler bizim posta kutusuna mektup atmış ve Nazi işareti yapmışlar« diye duyuyorduk. Ama 29 Mayıs'tan önce »İmkânsız bir şey. Olmaz, insan yapmaz öyle bir şey.« diyorduk. Ama gördüğümüz gibi ... oluyormuş. Komşumuzun çocuğunu, o faili bile tanıımıyordum ben. Mahkemeye, karşımıza çıktığında kim olduğunu gördüm. Ben mahallede bile hiçbir zaman görmedim o çocuğu. Sonradan mahkemede duyduk, kundaklamayı planlamış. Bu fail, bizim evimizi kundaklamadan önce de bir çocuğun üstüne kibrit atıp yakmış. Kundaklamayı planladığını, Türklerden nefret ettiğini biz de mahkemede duyduk. Biz hiçbir zaman öyle kötü niyetle insanlara yaklaşmadık, devamlı insancıl yaklaştık. Böyle korkunç bir şeyi komşu çocuğunun yaptığını ve komşumuz olduğunu duyunca, »İmkânsız, olamaz! Komşumuz olamaz!« dedim. Zaten Christian B. mahkemede de kinli konuştu bize karşı. O anda ben birden kendimi kaybettim ve mahkemede çocuğun üstüne yürüdüm. Hemen beni tuttular, ama onu susturmadılar. Ona, »Sen sus, böyle konuşamazsın.« demiyorlar, beni tutuyorlar. En çok da bu beni zedeliyor, incitiyor. Biz duruşma sırası zaten çok acı yaşadık, kendimizde değildik. Yine de hiçbir kimse böyle konuştuğu için müdahale etmedi faille. Suçlular ve aileleri hep bildiğini okudu ve failer hâlâ oradan nefret kustular karşımızda. Yine de her zaman metanetimizi korumaya çalıştık. Bir de duruşmanın birinde annem bizden önce dışarı çıkmıştı. Bir baktım Christian B.'nin annesi, anneme elini uzatmış, annemle tokalaşmaya çalışıyor. Onu görünce hemen anneme koştum. Eğer gitmeseydim, o kadınla konuşacaktı orada. Annemin zaten Almancası yok, bir de kadının adını tam anlamamış. Duruşmalarda zaten travmamız tazeleniyor, acılarımızın ağırlığı altında eziliyorduk. Failin annesi de bu fırsatı değerlendirip annemi sıkıştırmış. »Benim oğlum suçsuz!« diyerek, bariş ellini uzattı ve kendini acındırmaya başladı. Gazeteci kaynıyordu orada zaten. Ben orada yetişmeseydim, »Bak, ben Mevlüde Genç ile görüştüm. O hiç öyle kötü niyetli değil, o normal karşılıyor.« diyeceklerdi gazetede. Kim bilir neler yayınlanacaktı ondan sonra. Annemin yufka yürekli olduğunu herkes biliyordu zaten. Kadının fırsat bulup yaklaştı o sıra. Ben de kadını kovdum ve »Asla olmaz! Bizim yanımıza yaklaşma!« dedim.

Gazeteciler, faillerin aileleriyle el ele

Hatice Genç: Gazeteciler faillerin aileleriyle el ele tutuştular. Bir seferinde ZDF için çalışan gazeteci önce bize geldi. Bizim Türkiye'de köydeki evimize bile geldi ve bizimle beraber bir hafta yattı, kalktı, bizim yaşantımızı izledi. Onun hepsini dokümantasyona geçirmek istedi. Bizim hayatımızı izledi, bütün bilgileri aldı. Sonra bir kanalda aynı gazeteci, failin ailesini tuttu ve onların tarafına geçip, »Sizin düşündüğünüz gibi bir aile değil. Onlar gülüyor, oynuyor, keyfine bakıyor.« diye yanlış bilgi verdi. O anda fırsatı değerlendirip karşıya yanlış bilgi veriyor. Ben bunu televizyonda izlediğimde çok yıkıldım, inanmadım. Alman gazeteciler mağdurları değil, Alman faillerin ailelerini savundular. Bu, »Biz Müslümanız, Türk'üz« diye oluyor. Bizim tarafımızda hiç kimse yoktu, yalnızdık her zaman. Maksatları bizi kışkırtıp bizi bir şekilde ezmeye çalışmaktı. Annem de her fırsatta »Benim düşmanım dört kişi.« diye tutturunca, Almanlar da bizi olayları hafife alan, anlayışlı, küslük bilmez insanlar bildiler. Gazetecinin maksadı resmen, »Ölen insanlar var ve bunlar yine de gülüyorlar, oynuyorlar, keyiflerine bakıyorlar.« imajı vermekmiş. Niyetleri bizi suçlayıp, suçluları suçsuz çıkarmaktı.

Adalet yerini buldu mu?

Birgül Demirtaş: *Hatice Abla, bu dava bittikten sonra dört Solingenli fail hapis cezası aldı. Üç kişi on sene, biri de on beş sene hapis cezasına çarptırıldı. Karar açıklandığında ve dört fail suçlu bulunduğu anda ne hissettin? Az da olsa rahatladın mı?*

Hatice Genç: Hayır, tam tersine hiç rahatlamadım. »Beş insanı ırkçı ve aşırı sağcı motifle öldürdüler. Neden bu kadar az ceza aldılar?« diye çok düşündüm. Kesinlikle adalet yerini bulmadı. Bu kadar mı değersiz insanın hayatı? Üç fail on sene, birisi de on beş sene ceza aldı ama faillerin hepsi iyi halden erken tahliye edildi. Bana göre daha uzun ceza almaları lazımdı. Beş tane can gitmiş. Yani Müslüman, Hıristiyan fark etmez, kim olursa olsun. Bu ölen bir insan, daha küçük yavrucuk. Tomurcuk gül bunlar, açmamış gül bunlar. Onların hayatlarını söndürdüler. Sen on yıl yatmışsın, ondan sonra elini kolunu sallayarak geziyorsun. Bu insanı rahatlatır mı? Asla! Hadi sen çıktın hapisten, benim çocuklar geri geliyor mu? Benimkiler gelecek yere gitmediler ki! Ben, »Gençlik Yasası«⁴ denilince çok kızıyorum. Çünkü benimkiler de gençti daha, dört ve dokuz yaşındaydılar, en büyüğü yirmi yedi yaşındaydı. Bizimki genç olmuyor mu? Peki bunların hayatı ne olacak? Beş insanın hayatını söndürdün, gençsin diye on sene yattın, çıktın. Sonra? Normal hayatı yaşayacaklar bundan sonra. Failler

4 Gençlik Mahkeme Kanunu: Almanya Federal Cumhuriyeti'nde genç ve genç-yetişkin suçluların durumunu ve cezalandırılmalarını kapsamına alan kanun.

benim kızlarımı ve öbür gençlerimizi ömür boyu mahkûm etti. Biz toprağa gömdük onları, bitti onların hayatı. Ama failler on, on beş sene yattıktan sonra hapisten çıktılar ve hayatlarını sürdürüyorlar, geziyorlar ve keyiflerine bakıyorlar.

»Ne gerek var her sene? Yeter artık!« diyenler çok

Birgül Demirtaş: *Solingen'de ırkçı ve aşırı sağcı kundaklamanın kurbanları her yıl anılıyor. Anma törenleri senin için ne ifade ediyor?*

Hatice Genç: Bizim için çok önemli bir gün. Ama Solingen Belediyesi için önemi azalıyor ve »Artık bu işin üstünü kapatalım.« diye düşünüyor. İki sene önce Solingen Belediyesi çalışanları ve Türk Konsolosu arasında »Neden her sene anma töreni yapılıyor?« diye bayağı tartışmalar oldu. Anma töreni yapılırken onların imajı zedeleniyormuş. Biz istiyoruz da yapıyorlar, yoksa biz istemesek belediyenin umurunda bile değil. Aslında her şeyin üstünü kapatıp, her şey normalleşsin istiyorlar, yani »olmamış« gibi yaşamak istiyorlar. Biz de bunu unutturmak istemiyoruz. Almanlar arasında, »Ne gerek var her sene? Yeter artık!« diyenler çok. Bunu söyleyen tek Alman değil. Türkler bile, »Ne lüzum var, eziyetini siz çekiyorsunuz.« kelimelerini kullanıyorlar. Benim iki yavrum öldürülsün, toplam beş masum insan aşırı sağcılar tarafından öldürülsün, yakılsın; bir de »Solingen'in imajı kötüleniyor« diye ben onları mı düşüneyim? Beni kim düşünüyor? Anma törenleri benim için çok üzücü bir gün, çünkü kundaklamayı *ben* yaşadım ve yaşanmışlık asla unutulmaz. Benim çocuklarımın ve öbür mağdurların da unutulmasını istemiyorum. Biz anmasak, kimse kendiliğinden anmaz zaten. Almanların, hele ki Belediyenin, »Anma töreni artık yapılmaz, aslında siz üzülüyorsunuz.« demeleri bizi düşündüklerinden değil, daha çok imaj yüzünden üstünü kapatmak istiyorlar. Solingen'de 29 Mayıs'ta beş insanın vefat ettiğini, gençler ve öğrenciler hiçbir şekilde bilmiyor; çoğu neden kaynaklandığını da bilmiyor. Alman Devleti, gençlerine aşırı sağ motifli kundaklamayı bir anlatsın ki; insanlar öğrensün, doğru yola gelsinler. Herkesin bilmesi lazım bunu, bir daha kimse bunu yaşamasın diye. Ben onun için demiştim sana, bu olayın okul kitaplarına geçmesi lazım. Gençlerin ırkçılığı ve aşırı sağcılığı ders olarak görmesi lazım. Solingen'de, Mölln'de olanları ders olarak görmediği sürece bu çocuklar nereden öğrenecek, nereden örnek alacaklar? Kulaktan duyma, yalan yanlış bilgilerle daha çok kinlenecekler Türklere. Bunları yapmadıkları sürece, işte orada burada Naziler ve aşırı sağcılık çoğalıyor. Çünkü gerçeği bilmiyor çocuklar.

»Ben olsaydım, kundaklanan evi yıktırmazdım!« dediler

Hatice Genç: Bir de Türklerin şu lafı var; »Ben olsaydım, Almanlara sembol olsun diye kundaklanan evi yıktırmazdım!« Bunu söyleyenler çok oldu. Ben kundaklanan o yere gittiğimde o evi devamlı aynı şekilde görsem, aynı travmayı yaşayacağım. Zaten ev yıkıldığı halde ben oraya gittiğimde gözümün önünde her şey yeniden canlanıyor. Bu dedikodunun çıkması iki buçuk ayın içinde oldu. Zaten Untere Werner Caddesi'ndeki evi komple yerle bir etmişlerdi, yani fazla bir şey kalmamıştı orada. Zaten o zaman o konuşmalar başlamıştı. O andan itibaren hep soruyorlardı, »Ev, niye o kadar çabuk yıkıldı?« diye. Bir gün yıkacaklar bir şekilde, ama biz kendimiz istedik yıkılmasını. Ben o evi öyle yanmış halde orada gördükçe yıkılıyordum. Benim oraya devamlı gitmem gerekiyor. Yıldönümlerinde olsun, bazen kendim de gezerek gidiyorum. Orada durup eski hayatımı, tüm geçmişimi hatırlıyorum. Unutmamak için gidiyorum, oralara bakıyorum. »İşte şurada şunu oynadıydık, burada bunu yapıydık, burada bunu gördüydük.« diye devamlı geçmiş, o çocukların yaptıkları hareketleri, devamlı gözümün önünden geçiriyorum bir bir. O kundaklanmış evi her zaman öyle görsem, daha da kötü olacağım. Onun için oradan kalkmasını biz kendimiz istedik. Ama söylentiler dayanılacak gibi değil. Bir de »Müze olacak.« dendi, ama o müzeyi de, bu dedikoduyu da Alman gazeteler çıkardı. Aslında belediyenin hiç öyle bir fikri yoktu. Onu gazeteden okuyanlar, gerçek zannedip başkalarına aktardı. Sadece bize sordukları, »Biz bu evi yıkalım mı, yoksa böyle kalsın mı?« Biz de »Yıkın!« dedik. Biz Untere Werner Caddesi'nin adının değiştirilmesini ve »Genç Caddesi« olmasını istedik. Ama Solingen Belediyesi bunu onaylamadı, duymamazlıktan geldiler. Hatta ve hatta Mildred Scheel Okulu'nun önündeki anıtı, kundaklanan evin oraya; yani Untere Werner Caddesi'ne konulmasını istedik. Orada koyacak yer olmadığını söylediler ve üstünkörü geçtiler. Belediye bizim isteğimizi duymazlıktan geldi. Biz 1994 yılında Mildred Scheel Okulu'nun önündeki anıtı orada istemedik. Orası ile bizim hiçbir alakamız yok. Güya, »Hatice Genç o okula gitmiş.« dediler. Bizim Hatice asla o okula gitmedi. Biz iki sene önce, hatta konsoloslukta Şule Hanım varken, cami başkanıyla beraber »Bu okulun önündeki bu anıtı Untere Werner Caddesi'ne, kundaklanan evin önüne taşıtmamız lazım.« dedik. Söyledik ama belediyenin, hiç kimsenin umurunda bile olmadı. Cevapları, »Okulun önünde gençler görürse anlar« oldu. Madem öyle, şimdiye kadar Solingen'deki öğrencilerin, gençlerin neden o kundaklamadan haberleri yok? O anıtın önüne yılda bir kez gidiliyor. Onda da işte dua ediyoruz, konuşmalar yapılıyor, her şey güllük gülistanlıkmiş gibi. Benim acımın tarifini kimse yapamaz orada. Bir de orada her şey dört dörtlükmiş gibi, sonradan bir de »Gümüş Ayakkabı Ödülü«⁵ verme derdine girdiler. Bir de orada

5 Gümüş Ayakkabı Medeni Cesaret Ödülü: 2004 yılından bu yana »Solingen Hoşgörü ve Medeni Cesaret Birliği« tarafından ırkçılığa ve ayrımcılığa karşı cesur eylemlerde bulunan kişilere tören eşliğinde verilen ödül.

üstüne üstelik yetmez gibi müzik çaldılar. Almanlar kendi ölümlerinde, kilisede müzik çalabilir, bir şey diyemem, ama benim dinime göre böyle bir durumda, böyle bir günde müzik asla dinlenmez. Ben çok rahatsız oluyordum her seferinde. Söyledik ama belediyeden hiç orali olan olmadı. Bir toplantı sırasında belediye başkanı, cami başkanı ve belediyede bazı çalışanlar varken isteğimi özlü söyledim artık: »O müziği ve »Gümüş Ayakkabı Ödülü»nü bizim anma töreninde istemiyorum. Eğer müzik çalacaksınız, biz anma törenine katılmayacağız.« Ondan sonra kaldırıldı. Bize karşı »Hayır« diymiyorlar, ama tavırlarından belli ve biz tavırlarından anlıyoruz. Üstünkörü bizim dediklerimizi yerine getiriyorlar. Biz bastırdıkça belediye biraz umursamaz davranıyor.

Birgül Demirtaş: *Sizin eviniz kundaklandıktan sonra, Solingenliler olsun, çevresinden olsun, korkudan Türkiye'ye dönenler vardı. Benim amcam ve babam 1968 yılında misafir işçi olarak Solingen'e geldiler. Amcam ailesiyle beraber kundaklamadan birkaç ay sonra Türkiye'ye temeli dönüş yaptı ve bir daha da Almanya'ya geri dönmedi. Benim ailem için ırkçı ve aşırı sağ şiddet sebebiyle dönüş yapmak söz konusu bile değildi. Hatice Abla, kundaklama saldırısından sonra hiç Türkiye'ye gitmeyi düşündünüz mü?*

Hatice Genç: Hiçbir şekilde düşünmedim ve asla da gitmek istemedim. Ben Almanya'da doğmadım, ama gençliğim, evliliğim burada geçti, çocuklarım burada doğdu. Bir de failleri, başka aşırı sağcılar sevindirmek istemedim. O yüzden annem de, »Gitmeyeceğim kızım.« dedi. Annem de o konuda benimle aynı fikirdeydi. Failleri ve aşırı sağcılar neden sevindirelim ki? »Biz bunları gönderdik.« deyip rahat edecekler. Olan yine bana olacaktı. »Hayır, gitmeyeceğiz ve hiçbir zaman da gitmeyeceğim, ömür boyu buradayım, ölene kadar.« dedim. Zaten aşırı sağcılarının istediği şey, bu tür kundaklama saldırılarıyla Türkleri yavaş yavaş kovmaktır. Türkleri, Türkiye'den gelen göçmenleri, daha çok da Müslümanları böyle korkutup göndermekti niyetleri. Hayır, korksam da gitmeyeceğim. Ben dışarıya korkumu hiçbir zaman yansıtmadım. Sibel Hanım'ın Solingen'de evi kundaklandığını öğrendiğimizde Kâmil'le beraber oraya gittik. »Abla, ben korkuyorum, acaba dönmem mi, diye çok düşünüyorum.« dedi. Ben de, »Sakın dönüyorum deyip de Nazileri sevindirme arkandan. Çocuklarını alıp da gitmeyeceksin.« diyerek cesaret verdim.

Birgül Demirtaş: *Hatice Abla, Solingen'de 20 Ekim 2021'de Sibel Hanım'ın evinin kundaklandığını duyduğunda senin aklından geçen neydi?*

Hatice Genç: Duyunca çok üzülüm ve »İnşallah can kaybı yoktur, inşallah çocuğuna çocuğuna bir şey olmamıştır.« dedim. Hep aklımdan öyle geçti. Bir Türkün evi olduğunu duymuştum sadece. »Yine mi Solingen'de?« dedim, inanmadım. Kendi yaşadıklarım gözümün önüne geldi. Sonrada yine »Kim yaptı? Niçin oldu? Neden oldu?« gibi aynı sorular geçti aklımdan. »Müslümanlık«. İşte cevabı bu,

Müslüman oluşumuz! Almanların çoğu Türkleri sevmez. Duyduğumuzda zaten hemen Sibel Hanım'la iletişime girdik ve Kâmil'le »Geçmiş olsun« ziyaretine gittik. Bizim evimize yakın oturuyorlar. Yazık, aile korku içindeydi. Kendisi Solingen Belediyesi'nden çok şikâyetçiydi. »Solingen'de ev kundaklanmış!« diye duyunca, ister istemez kendi yaşadıklarını hatırlıyorsun. Zaten hatırımızdan hiç çıkmıyor. Öyle bir şey duyduğumda ya da televizyonda yangın gösterdiklerinde, film dahi olsa; bakamıyorum, hemen televizyonu kapatıyoruz. Çok etkileniyorum ve görmek bile istemiyorum öyle bir sahneyi. Anında gözümde canlanıyor her şey. Günlerce kendime gelemiyorum sonradan.

Birgül Demirtaş: *Almanya'da aşırı sağcılar tarafından yapılan kundaklamalar devam ediyor. Sence ne yapmak gerek bu konuda?*

Hatice Genç: »Anayasa« ve »İnsan Hakları« diye bir şey var, ama bu haklar, Almanya'da herkesi kapsamıyor. Avrupa dışından gelen göçmenlere, özellikle Türk'lere, Müslümanlara geçmiyor ve uygulanmıyor. Devlet, anayasaya, insan haklarına saygı göstermez, onları en üstte tutup da kanunları yerine getirmezse, insanlara sahip çıkmazsa ne olacak? Devlet ve politikacılar sorumluluk almadığı ve yapanlara engel koymadığı sürece bu saldırılar devam eder. Devlet, saldırı yapanları çabucak serbest bırakıyor ve üstünü kapatıyor anında. Üstüne gidip de onun kökünü araştırıp bulmuyor. Bulmak da istemiyor. Çünkü ırkçılar devletin içinde, azalacağına çoğalıyor hâlâ. Ben burada devletin ve kanunun eksikliğini görüyorum. Çünkü yapılan kundaklamalarda faillere böyle üç veya beş sene ceza verilirse, öbür Nazilere de hoş gelir ve böylece çoğalır. Irkçılara ve aşırı sağcılara gerçek bir ceza verin ki; bir daha başka insanlara zarar vermeyi akıllarına bile getirmesinler. Devlet böyle boş bıraktıkça onlar da o boşluğu doldurmaya çalışıyor, fırsat kolluyor yani. Polisin içinde bile ırkçı var ve ırkçılık yapıyor. Biz kime güveneceğiz? Güven kaldı mı? Hayır! Bu politikacıların içindeki, polisin içindekileri bulup tek tek temizlemeleri lazım. Siz kendi devletiniz için, kendi milletiniz için, kendi refahınız için bunları temizlemeniz lazım. Bu böyle olduğu sürece sağcılık ve ırkçılık çoğalacak, eksilme-yecek. Irkçılık bir hastalık değil, ayrımcı bir ideolojidir! Bu ideolojiye ve ırkçılığa karşı özellikle devlet ve siyasetçiler daha fazlasını yapmalı. »Irkçı değiliz!« demek, yetmez.

